

JÓZEF BANIAK

DYNAMIKA POWOŁAŃ KAPŁAŃSKICH W POLSCE W OKRESIE PONTYFIKATU PAPIEŻA JANA PAWŁA II (1978-1986)

WSTĘP

Badania socjologiczne powołań duchownych - kapłańskich i zakonnych - w Polsce obejmują swym zasięgiem lata 1900-1979. Zrealizowano je w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, najpierw pod kierunkiem ks. prof. J. Majki, a następnie ks. prof. W. Piwowarskiego, wśród duchowieństwa parafialnego i alumnów seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych. Badania te wykonano w 14 diecezjach Kościoła rzymskokatolickiego i w większości Wyższych Seminariów Duchownych /WSD/. W ich wyniku uzyskano cenne dane i materiały empiryczne dotyczące stanu liczbowego księży oraz dynamiki wzrostu i realizacji powołań kapłańskich w poszczególnych diecezjach w Polsce. Syntezy wyników wspomnianych badań dokonał autor tego artykułu, przygotowując opartą na uzyskanych tam danych własną dysertację doktorską w ramach prac badawczych Zakładu Socjologii Religii Uniwersytetu Warszawskiego, którą obronił w 1982 r.¹

W następnym okresie, czyli w latach 1980-1986, badań empirycznych nad powołaniami w Polsce nie prowadzono. Fakt ten może sugerować brak rzetelnej wiedzy o powołaniach w naszym kraju, biorąc pod uwagę ten właśnie przedział czasu. Sugestia taka byłaby jednak nieprawdziwa, ponieważ wzrost ilościowy i proces realizacji powołań kapłańskich i zakonnych jest śledzony na bieżąco i odnotowywany w dokumentach kościelnych, a następnie przekazywany do wiadomości społeczeństwa w formie sporządzanych regularnie statystyk powołań i duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego. Statystyki takie zamieszczają na swych łamach różne periodyki kościelne i periodyki należące do stowarzyszeń chrześcijan i katolików świeckich. Statystyki te są śledzone uważnie przez czytelników, dając dowód zainteresowania tą problematyką w naszym kraju.

Oczywiście, wiedza o powołaniach kapłańskich uzyskiwana przy pomocy tej właśnie metody - analizy dokumentów i statystyk - nie jest kompletna i w stosunku do wiedzy nagromadzonej w rezultacie badań empirycznych odznacza się wieloma brakami i niedokładnościami. Z pewnością badania socjologiczne dałyby orientację znacznie szerszą i wszechstronniejszą. Skoro jednak nie były one w ostatnim okresie inicjowane i realizowane, nie można uznać "rzeczy o powołaniach za niebyłą", ograniczając się do informacji i danych o powołaniach kapłańskich w Polsce do roku 1979 włącznie. Takie postawienie sprawy okazałoby się niekorzystne dla analizowanego w tej pracy problemu głównego, a przede wszystkim zaciemniałoby znacznie globalny obraz powołań i źle ukazywałoby dynamikę ich wzrostu, rozwoju ilościowego i realizacji w okresie ostatnich przeobrażeń społecznych i świadomościowych w naszym kraju. Brak analizy dotyczącej sytuacji powołań w Polsce w latach 1979-1986 zubożyłby treściowo samą pracę, dezinformując w konsekwencji w tym zakresie jej czytelników. Wychodzę stąd z założenia, iż analiza socjologiczna aktualnych statystyk powołań w Polsce za ten okres przyniesie również cenne opracowanie tej interesującej poznawczo problematyki socjoreligijnej, zaś jako metodę służącą do rozwiązania problemu tu podniesionego można uznać ją za korzystną na równi z innymi metodami socjologicznymi².

Wychodząc z założenia, iż gruntowna analiza socjologiczna i statystyczna powołań kapłańskich w Polsce w latach osiemdziesiątych jest potrzebna z naukowo-poznawczego punktu widzenia, należy zapytać, jak kształtuje się stan ilościowy tych powołań w przyjętym do oceny okresie? Jaki jest wówczas stan liczbowy księży /powołań zrealizowanych/ i stan liczbowy alumnów WSD /powołań realizowanych/? Jak kształtował się nabór kandydatów do diecezjalnych i zakonnych seminariów duchownych w tym okresie w skali kraju i w poszczególnych diecezjach oraz w zakonach i zgromadzeniach zakonnych? Jakie są w tym okresie wskaźniki realizacji powołań w obu skalach odniesienia poprzez udzielanie prezbiteratu alumnom ostatniego roku studiów seminaryjnych? Jak kształtują się proporcje ilościowe neoprezbiterów diecezjalnych i zakonnych? Jaki jest wskaźnik umieralności kapłanów diecezjalnych i kapłanów zakonnych w tym okresie? I wreszcie, jaka jest dynamika wzrostu i realizacji powołań kapłańskich w latach osiemdziesią-

tych w porównaniu do dynamiki z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych? Pytania te można sprowadzić do jednego pytania podstawowego: Jak kształtuje się proces naboru i realizacji diecezjalnych i zakonnych powołań kapłańskich w Polsce w okresie trwającego pontyfikatu papieża Jana Pawła II?

Na pytania te odpowiem w niniejszym artykule, wykorzystując dostępne dane statystyczne o powołaniach i stanie duchowieństwa w Polsce, które zostały zaczerpnięte z różnych dokumentów kościelnych /Biuro Prasowe Sekretariatu Prymasa Polski/ i z innych materiałów publikowanych na ten temat.

Podniesiony tu problem zanalizowany zostanie w dwóch częściach: pierwszej - mówiącej o liczebności powołań "realizowanych" i drugiej - wskazującej na stan liczbowy powołań "zrealizowanych". Dodatkowo zaprezentowana będzie także kwestia "ruchu powołań" w poszczególnych diecezjach i zakonach w badanym okresie. Należy zaznaczyć z metodologicznego punktu widzenia, że w analizie tej znaczenie podstawowe mają tematyczne tabele zbiorcze i dane w nich zamieszczone. Natomiast ich opis socjologiczny ma na celu wyjaśnienie związków i zależności zachodzących między tymi danymi, jak i zwrócenie uwagi na jak najistotniejsze trendy rozwojowe w dynamice powołań w okresie pontyfikatu Jana Pawła II.

1. LICZEBNOŚĆ ALUMNÓW

Tempo wzrostu liczebności alumnów w diecezjalnych i zakonnych seminariach duchownych w Polsce w badanym przedziale czasu ukazane będzie tu w odrębnych tabelach zbiorczych. Podstawę do obliczenia wskaźników procentowych tegoż wzrostu stanowić będzie liczba kleryków z 1977 r., traktowana jako 100%.

Tabela 1 informuje o dwóch ważnych sprawach w omawianym zagadnieniu dynamiki powołań kapłańskich w okresie pontyfikatu Jana Pawła II. Po pierwsze wskazuje, iż w tym okresie wzrósł odsetek alumnów o 74,6% w stosunku do odsetka z 1977 r., a w tym w seminariach diecezjalnych o 56,8% i w seminariach zakonnych o 118,9%. Oznacza to zarazem, iż zakonne powołania kapłańskie wzrastały szybciej i liczniej niż diecezjalne powołania kapłańskie, zaś różnicę tę wypukła wskaźnik wynoszący 62,1%. Po drugie, zwiększył się również nabór kandydatów na pierwszy rok studiów seminaryjnych o blisko 60%, a w tym

Tab. 1. Liczebność alumnów diecezjalnych i zakonnych w Polsce w latach 1978-1986

Rok	Alumni WSD diecezjalnych				Alumni WSD zakonnych				Alumni razem			
	I rok		ogółem		I rok		ogółem		I rok		ogółem	
	L.	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
1977	831	100,0	3607	100,0	333	100,0	1451	100,0	1164	100,0	5058	100,0
1978	904	108,7	3784	104,9	342	102,7	1541	106,2	1246	107,0	5325	105,2
1979	1081	130,0	4179	115,8	436	130,9	1666	114,8	1517	130,3	5845	115,9
1980	1060	127,5	4449	123,3	470	142,0	1836	125,8	1530	131,4	6285	124,2
1981	1105	132,9	4727	131,0	466	139,9	1987	136,2	1571	134,9	6714	132,7
1982	1210	145,6	5018	139,1	545	163,6	2207	152,1	1755	150,7	7225	142,8
1983	1054	125,6	5207	144,3	577	173,2	2474	170,5	1631	140,1	7681	151,8
1984	1102	132,6	5365	148,7	610	183,1	2765	190,5	1712	147,0	8130	166,6
1985	1190	142,9	5563	154,3	664	199,4	2901	199,9	1854	159,2	8464	167,3
1986	1120	134,7	5658	156,8	740	222,2	3177	218,9	1860	159,7	8835	174,6
1978-86	+289	+34,7	+2051	+56,8	+407	+122,2	+1726	+118,9	+696	+59,7	+3777	+74,6
1970-77	+280	+50,8	+510	+16,7	+184	+123,4	+460	+46,4	+464	+66,2	+970	+23,7

Źródło: Materiały Biura Prasowego Sekretariatu Prymasa Polski oraz obliczenia własne autora.

do WSD diecezjalnych o 34,7% i do WSD zakonnych aż o 122,2%. A zatem i w tym wypadku można mówić o większym wzroście liczbowym powołań kapłańskich do zakonnych seminariów duchownych niż do seminariów diecezjalnych, zaś różnicę tę wyraża wskaźnik wynoszący 87,5%. Zróżnicowanie to może oznaczać także większe zainteresowanie kapłaństwem zakonnym niż kapłaństwem diecezjalnym w środowisku katolickiej młodzieży męskiej, co nie było dostrzeżone wcześniej w badaniach socjologicznych³.

Analizując to zagadnienie nie należy posługiwać się wyłącznie wskaźnikami procentowymi, ponieważ nie zawsze oddają one precyzyjnie istotę rzeczy. Trzeba wziąć pod uwagę także liczby rzeczywiste, wskazujące na faktyczny wzrost odsetka alumnów w poszczególnych latach pontyfikatu Jana Pawła II, jak i na wzrost zakresu zainteresowania się wówczas kapłaństwem /jako wartością i drogą życia/ w obu formacjach duchownych realizowanego wśród młodzieży, wyrażającego się między innymi we wzmożonej co roku rekrutacji na pierwszy rok studiów seminaryjnych. Dokładniejsza analiza tabeli 1 ukazuje to zjawisko w całej pełni, nie pomijając żadnej kwestii. Spójrzmy może jedynie na cały badany okres w świetle tych liczb, biorąc pod uwagę rok 1977 i rok 1986, a dostrzeżemy wtedy, że w 1986 r. przyjęto na I rok studiów teologicznych do obu typów WSD o 696 kandydatów więcej, a w tym do WSD diecezjalnych o 289 i do WSD zakonnych o 407; że ogólna liczba kleryków studiujących na 7 rocznikach we wszystkich WSD zwiększyła się o 3777 osób, w tym w diecezjalnych o 2051 i w zakonnych o 1726 osób. Są to liczby bardzo duże i wskazujące na równie duże tempo wzrostu powołań kapłańskich obu formacji duchownych w Polsce w tym okresie⁴.

Chcąc wykazać, czy naprawdę w trwającym pontyfikacie Jana Pawła II wzrosło zainteresowanie kapłaństwem wśród katolickiej młodzieży męskiej w Polsce, wyrażające się w zwiększonej liczbie powołań realizowanych i rekrutowanych systematycznie do seminariów duchownych w tym okresie, porównałem wskaźniki rzeczywiste i procentowe tych powołań z dwóch różnych okresów: a/ poprzedzającego obecny pontyfikat papieski, tj. lata 1970-1977 /krótszy/, b/ stanowiący czas pontyfikatu, tj. lata 1978-1986 /dłuższy/. Zagadnienie to ukazuje dokładnie rubryka dolna w tabeli 1. W świetle zamieszczonych tam wskaźników liczbowych okazuje się, że stan ilościowy rea-

lizowanych powołań /alumnów/ kształtuje się korzystniej właśnie w okresie pontyfikatu Jana Pawła II niż w latach siedemdziesiątych, przed jego rozpoczęciem. Podczas trwania tego pontyfikatu do WSD przyjęto więcej o 232 alumnów na pierwszy rok studiów, w tym do zakonnych o 223 i do diecezjalnych o 9 osób. Liczba łączna alumnów z wszystkich 7 roczników powiększyła się 4-krotnie, w tym tyleż samo w seminariach zakonnych i diecezjalnych. Wskaźniki te zwiększają się jeszcze bardziej wówczas, kiedy zestawimy je ze wskaźnikami powołań kapłańskich realizowanych w latach sześćdziesiątych.

Z kolei w świetle wskaźników procentowych w okresie pontyfikatu Jana Pawła II szybciej wzrastała ogólna liczba alumnów w obu typach WSD, natomiast niewielki jej spadek daje się zauważyć w naborze kandydatów na pierwszy rok studiów seminaryjnych, zwłaszcza do WSD diecezjalnych. Niemniej wskaźniki te należy odczytywać, jak już zaznaczyłem, łącznie z liczbami rzeczywistymi, a wtedy nie zajdzie obawa o złą interpretację proporcji wyrażających tempo przyrostu ilościowego powołań⁵.

W świetle dokonanego porównania danych statystycznych można powiedzieć ogólnie, że w okresie pontyfikatu papieża Jana Pawła II powołania kapłańskie były szybciej i liczniej tak wzbudzone, jak i realizowane niż w okresie pontyfikatu poprzedzającym, czyli w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Powstaje zarazem pytanie, jakie przyczyny, charakteryzujące ten właśnie okres lat 1978-1986, legły u podstaw tak dynamicznego wzrostu liczby powołań kapłańskich w Polsce? Na pytanie to nie można odpowiedzieć obiektywnie i wyczerpująco przy pomocy zaprezentowanych wyżej wskaźników statystycznych. Opierając się na nich i powołując się na badania sondażowe wśród niewielkiej grupy alumnów WSD i młodzieży katolickiej⁶ można powiedzieć, że do wzrostu zainteresowania kapłaństwem przyczynił się sam papież Jan Paweł II poprzez osobisty wzór kapłaństwa i model kapłana⁷, jaki sobą reprezentuje, a także poprzez osobistą hierarchię wartości, które rzeczywiście imponują większości tych respondentów, zwłaszcza klerykom. Hipotetycznie można założyć również, iż przyczyną taką mogą być przeobrażenia społeczne w Polsce i zmiany w mentalności Polaków, jakie nastąpiły w latach osiemdziesiątych, zaś ich kontynuacja widoczna jest nadal w różnych sferach życia państwa i jego obywateli.

Hipotezę tę należałoby jednakże zweryfikować badawczo.

W celu dokładniejszego jeszcze omówienia tej kwestii warto zobaczyć, czy dostrzeżony wzrost liczby powołań w okresie 1978-1986 wystąpił w każdej diecezji i w każdym zakonie, czy też tylko w niektórych z nich? Zagadnienie to zilustrują dwie tabele zbiorcze /2 i 3/.

Biorąc za punkt wyjścia rok 1978, rozpoczynający pontyfikat papieża Jana Pawła II, widzimy /tab. 2/, że w 1986 r. w każdym seminarium diecezjalnym liczba alumnów wzrosła od kilku do ponad 100%. Ogólnie zaś wzrost ten wynosi 48,1%. Największy przyrost widoczny jest w takich diecezjach, jak: szczecińsko-kamieńska /o 168,5%/, łomżyńska /o 125,8%/, gdańska /o 115,1%/, kielecka /o 89,0%/, warszawska /o 70,8%/. Z kolei wzrost minimalny dotyczy następujących diecezji: w drohiczyńskiej /o 8,6%/, białostockiej /o 14,9%/, opolskiej /17,1%/, tarnowskiej /o 19,3%/, siedleckiej /o 21,8%/. W pozostałych diecezjach mieści się on w granicach od 27,0% do 68,6%. Oznacza to, iż w każdej diecezji polskiej istniały odrębne warunki naboru i realizacji powołań kapłańskich, dając w rezultacie różne ich liczby globalne.

Z tabeli 3 dowiadujemy się, że jedynie w trzech zakonach liczba alumnów uległa zmniejszeniu, natomiast w 33 wystąpił znaczny jej wzrost. Analizując wskaźniki tego wzrostu w okresie pontyfikatu Jana Pawła II, sięgające w 16 zgromadzeniach granicy od 113,9% do 464,7%, należy zaznaczyć, iż podobnego ożywienia w polskich zakonach statystyki kościelne nigdy nie zanotowały. Ożyły kadrowo z powrotem przede wszystkim zakony mniej liczebne, w których postępujący wskaźnik umieralności kapłanów /ojców/, skazywał je na "śmierć naturalną" lub "zagładę naturalną". Do zakonów tych należą następujące wspólnoty: kameduli bosi, filipini, klaretyni, saletyni, misjonarze Ducha Świętego, kanonicy regularni. Jednocześnie znaczniejsze zainteresowanie życiem zakonnym w środowisku młodzieży katolickiej dotyczy również zgromadzeń zawsze posiadających liczne powołania kapłańskie. Dla przykładu można tu wskazać na takie choćby zgromadzenia, jak: salezjanie, redemptoryści, franciszkanie, dominikanie, chrystusowcy, pallottyni, jezuici. Ponadto, w kilku zakonach i zgromadzeniach wzrost powołań kapłańskich wystąpił dopiero w 1986 r. i jeśli jego tempo utrzyma się w następnych latach, to wów-

czas będzie można powiedzieć o "odmłodzeniu" ich stanu kadrowego, bo właśnie alumni stanowią autentyczną nadzieję i szansę na perspektywiczną żywotność tych wspólnot zakonnych⁸.

Tab. 2. Liczebność alumnów diecezjalnych w Polsce w latach 1978-1986

Diecezja	Rok		Różnica	
	1978=100%	1986	liczba	%
białostocka	67	77	10	14,9
chełmińska	166	276	110	66,2
częstochowska	165	210	45	27,2
drohiczyńska	23	25	2	8,6
gdańska	53	114	61	115,1
gnieźnieńska	127	190	63	41,7
gorzowska	122	168	46	37,7
katowicka	264	350	86	34,1
kielecka	119	225	106	89,0
koszalińsko-kołobrzeska	90	145	55	59,2
krakowska	275	409	134	48,7
lubaczowska	19	32	13	68,4
lubelska	185	312	127	68,6
łomżyńska	85	192	107	125,8
łódzka	99	141	42	42,4
opolska	187	219	32	17,1
płocka	103	162	59	57,2
poznańska	169	231	62	36,6
przemyska	237	395	158	66,6
sandomiersko-radomska	129	201	72	55,8
siedlecka	110	134	24	21,8
szczecińsko-kamińska	54	145	91	168,5
tarnowska	263	314	51	19,3
warmińska	126	185	59	46,8
warszawska	192	338	146	70,8
włocławska	122	179	57	46,7
wrocławska	233	289	56	27,0
Ogółem	3784	5658	+1874	+48,1

Źródło: Materiały Biura Prasowego Sekretariatu Prymasa Polski oraz obliczenia własne autora.

Tab. 3. Liczebność alumnów zakonnych w Polsce
w latach 1978-1986

Zakony, Zgromadzenia	Rok		Różnica	
	1978=100%	1986	liczba	%
1	2	3	4	5
augustianie	-	8	-	-
albertyni	-	1	-	-
bazylianie	4	5	1	22,5
benedyktyni	5	8	3	60,0
bonifratrzy	2	1	1	-50,0
chrystusowcy	80	129	49	61,2
cystersi	9	22	13	144,4
dominikanie	36	94	58	161,1
filipini	7	23	16	228,6
franciszkanie	151	228	137	90,7
franciszkanie konwentualni	91	185	94	103,3
jezuici	80	144	64	80,0
oblaci św. Józefa	-	31	-	-
komeduli	-	6	-	-
kamilianie	13	15	2	15,4
kanonicy regularni	9	21	12	133,0
kapucyni	47	120	73	155,3
karmelici	20	23	3	15,0
karmelici boski	21	77	56	266,6
klaretyni	11	35	24	218,1
marianie	17	96	79	464,7
michaelici	58	127	69	118,9
misjonarze	53	92	39	73,5
misjonarze Ducha Świętego	13	35	22	169,2
misjonarze oblaci M. N.	65	154	89	136,9
misjonarze Świętej Rodziny	40	50	10	25,0
orioniści	22	20	2	9,1
pallottyni	104	161	57	54,8
pasjoniści	11	15	4	36,3
paulini	36	77	41	113,9
pijarzy	21	14	7	-33,4
redemptoryści	53	125	72	135,8
saletyni	31	88	57	183,8
salezianie	170	434	264	155,3

cd. tab. 3.

1	2	3	4	5
salwatorianie	51	88	37	72,5
sercanie	47	83	36	76,6
najświętszych serc M. i J.	15	16	1	6,6
szensztacy	-	11	-	-
werbiści	138	168	30	21,7
zmartwychwstańcy	40	65	25	37,5
towarzystwo św. Pawła	-	16	-	-
bracia pocieszyciele	-	6	-	-
Ogółem	1571	3177	+1606	+102,2

Źródło: materiały Wydziału Zakonnego Sekretariatu Prymasa Polski oraz obliczenia własne autora.

Ogólnie można więc stwierdzić, że w okresie trwającego pontyfikatu Jana Pawła II nastąpił duży wzrost, w stosunku do okresu wcześniejszego, obu typów realizowanych powołań kapłańskich: diecezjalnych o 48,1% i zakonnych o 102,2%. Wzrost ten jest częściowo zbieżny ze zwiększonym ożywieniem religijności rodzin katolickich w Polsce w tym właśnie okresie, jakie dostrzegają badacze katolicyzmu polskiego. Z tych to rodzin rekrutują się w znakomitej większości te tak liczne powołania kapłańskie.

2. LICZEBNOŚĆ KAPŁANÓW

W dalszej analizie dynamiki powołań kapłańskich w Polsce w okresie pontyfikatu papieża Jana Pawła II warto zwrócić uwagę na liczebność neoprezbiterów diecezjalnych i zakonnych oraz na liczbę kapłanów inkardynowanych do poszczególnych diecezji i inkorporowanych do zakonów i zgromadzeń. Nie można pominąć także wskaźników umieralności księży, jako że i oni wpływają na tę dynamikę w każdym przedziale czasu. Od strony statystycznej zagadnienie to zilustrują tabele zbiorcze 4 i 5. Dynamikę tę ukażę na przykładzie dwóch okresów: poprzedzającego pontyfikat Jana Pawła II, tj. lata 1971-1977, i kontynuującego ów pontyfikat, tj. lata 1978-1986.

Tabela 4 informuje, że w okresie trwającego pontyfikatu Jana Pawła II nastąpił znaczny wzrost liczby neoprezbiterów, bowiem wynosi on średnio 77,8%, w tym diecezjalnych o 74,8% i zakonnych o 109,1%. W ten sposób weryfikuje się tu hipoteza o szczególnym zainteresowaniu kapłaństwem zakonnym wśród katolickiej młodzieży męskiej w Polsce w badanym okresie, wysunięta w momencie analizy wskaźników liczebności alumnów. Jednocześnie badania wykazały wzrost takiegoż zainteresowania kapłaństwem diecezjalnym, jeśli weźmiemy pod uwagę oba porównywane okresy.

Wzrost liczby neoprezbiterów przyczynił się do wzrostu globalnej liczby księży włączonych do poszczególnych diecezji i do wspólnot zakonnych w latach 1978-1986. Ogólnie zaś odsetek ten wzrósł o 8,3%, a w tym w populacji księży zakonnych o 15,7% i w populacji księży diecezjalnych o 6,1%. Tempo przyrostu liczby kapłanów zakonnych było zatem większe od tempa przyrostu liczby kapłanów diecezjalnych⁹.

Tab. 4. Neoprezbiterzy, księża włączeni do diecezji i zakonów. księża zmarli w latach 1971-1986

Kapłani	Badane okresy		Różnica	
	1971-1977	1978-1986	liczba	%
neoprezbiterzy razem:	3800	6759	2959	77,8
diecezjalni	2978	4831	1953	74,8
zakonni	922	1928	1006	109,1
inkardynowani razem:	19575	21215	1640	8,3
diecezjalni	15118	16046	928	6,1
zakonni	4467	5169	702	15,7
zmarli razem:	1909	2942	1033	54,1
diecezjalni	1553	2293	740	41,2
zakonni	356	649	293	82,2

Źródło: materiały Biura Prasowego Sekretariatu Prymasa Polski oraz obliczenia własne autora.

Z drugiej strony analiza statystyczna wykazała, że nasiliła się w badanym okresie umieralność księży, co ukazują wskaźniki: ogólny o 54,1%, w tym księży diecezjalnych o 41,2% i księży zakonnych o 82,2%. Dokładniejszą orientację w analizo-

wanym tu problemie umożliwia wgląd w liczby rzeczywiste dotyczące wszystkich trzech kwestii szczegółowych, zamieszczonych w tabeli 4.

Z kolei tabela 5 ukazuje tzw. "ruch" powołań kapłańskich we wszystkich diecezjach polskich w latach 1978-1986, uwzględniając liczbę neoprezbiterów, liczbę księży inkardynowanych do diecezji i liczbę księży zmarłych w tym czasie.

Analiza tabeli 5 ukazuje, że w kilku diecezjach wystąpił regres liczby neoprezbiterów w 1986 r. Są to następujące diecezje: gorzowska /1/, szczecińsko-kamieńska /3/, płocka /1/, tarnowska /2/. W pozostałych diecezjach widoczny jest wzrost liczby kapłanów w tym właśnie roku, choć zróżnicowany. Największą liczbę neoprezbiterów uzyskały diecezje: przemyska, chełmińska, wrocławska, warszawska, opolska, krakowska, sandomiersko-radomska.

Z wyjątkiem diecezji drohiczyńskiej, w pozostałych 26 widoczny jest wzrost także ogólnej liczby księży inkardynowanych do każdej z nich. Dotyczy on przede wszystkim diecezji: wrocławskiej /157/, lubelskiej /128/, koszalińsko-kołobrzeskiej /127/, przemyskiej /119/, katowickiej i tarnowskiej /po 116/, krakowskiej i warmińskiej /po 107/. W pozostałych diecezjach wzrost ten był już mniejszy, mieszcząc się w granicach od 22 do 95 osób.

Analiza danych wykazała, że w kilku diecezjach zmalała umieralność księży, a dotyczy to diecezji: opolskiej, krakowskiej, koszalińsko-kołobrzeskiej, łomżyńskiej, siedleckiej, lubelskiej, sandomiersko-radomskiej, warszawskiej i wrocławskiej. W pozostałych diecezjach zmarła większa liczba księży w 1986 r. niż w 1978 r.

Uogólniając, można powiedzieć, że w świetle zaprezentowanych wyżej danych dynamika powołań kapłańskich kształtuje się inaczej w obu porównywanych okresach, przy czym tempo wzrostu i realizacji tych powołań jest znacznie większe w okresie trwającego pontyfikatu papieża Jana Pawła II. Dość należy, że mimo spotęgowanej w tym okresie liczby zgonów księży obu formacji, Kościołowi w Polsce przybyło wówczas 2019 kapłanów diecezjalnych, a w tym 264 neoprezbiterów.

Tab. 5. Ruch powozań kapłańskich w Polsce w latach 1978-1986 według diecezji

Diecezja	Księża inkardynowani			Neoprezbiterzy			Księża zmarli		
	1978	1986	Różnica	1978	1986	różnica	1977	1985	różni
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
białostocka	258	303	45	8	11	3	6	8	2
chełmińska	774	818	44	20	34	23	11	18	7
częstochowska	661	744	83	19	24	5	12	15	3
drohiczyńska	119	108	-11	3	8	5	2	3	1
gdańska	151	195	44	11	11	-	3	3	-
gnieźnieńska	588	651	63	7	15	8	4	13	9
gorzowska	290	385	95	15	14	-1	2	5	3
katowicka	895	971	116	25	30	5	11	11	-
kielecka	541	594	53	13	27	14	6	11	5
koszalińsko-kołobrzeska	194	321	127	12	18	6	3	2	-1
krakowska	993	1100	107	27	47	20	20	14	-6
lubaczowska	65	129	64	1	5	4	-	8	-
lubelska	705	833	128	17	35	18	15	5	-7
łomżyńska	335	400	65	7	20	13	4	3	-1
łódzka	441	463	22	9	16	7	5	9	4
opolska	668	731	63	20	42	22	15	5	-10
płocka	465	517	52	15	14	-1	8	11	4

c.d. tab. 5.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
poznańska	891	936	45	16	32	16	10	18	8
przemyska	909	1028	119	32	61	29	18	18	-
sandomiersko-radomska	619	686	67	18	37	19	10	5	-5
siedlecka	452	530	78	9	18	9	10	9	-1
szczecińsko-kamieńska	221	276	55	7	4	-3	9	3	-6
tarnowska	1049	1165	116	42	40	-2	16	21	5
warmińska	467	574	107	16	20	5	5	7	2
warszawska	997	1066	69	21	41	20	17	14	-3
wrocławska	533	569	36	12	19	7	3	12	9
wrocławska	988	1145	157	19	41	22	10	8	-2
Ogółem	15219	17238	2019	420	684	264	235	259	24

Źródło: Materiały Biura Prasowego Sekretariatu Prymasa Polski oraz obliczenia własne autora.

ZAKOŃCZENIE

Celem tego artykułu jest przedstawienie dynamiki wzrostu i realizacji powołań kapłańskich w diecezjach i zakonach w Polsce w latach 1978-1986, tj. w okresie trwającego pontyfikatu papieża Jana Pawła II. Artykuł ten stanowi uzupełnienie do problematyki socjogenezy i ewolucji powołań kapłańskich realizowanych w Polsce w latach 1900-1979, którą prezentowałem w innych własnych pracach¹⁰. W gruncie rzeczy zależało mi na kompleksowym ujęciu problematyki powołań w Polsce, czyli na wykazaniu, w którym z podokresów stanowiących cały badany okres 86 lat, powołania kapłańskie wzrastały i były realizowane w większym tempie i liczniej, tak w skali poszczególnych diecezji i zakonów, jak i w całym kraju?

Analiza danych i ich porównanie w skali okresów wykazały, że w latach 1978-1986 powołania kapłańskie były znacznie liczniejsze niż w latach 1900-1945 i w latach 1946-1977. Tak wysokie tempo wzrostu powołań w okresie pontyfikatu Jana Pawła II nie ma odpowiednika w innych okresach objętych analizą statystyczną. Tak duża dynamika powołań kapłańskich nie wystąpiła w żadnym innym kraju katolickim¹¹. Fakt tak dużej liczby powołań kapłańskich w analizowanym okresie domaga się wskazania na główną swoją przyczynę. Nie ulega wątpliwości, że przyczyna ta tkwi w dynamicznej religijności większości, jak wynika z licznych badań rodzin katolickich w Polsce, spośród których rekrutują się powołania kapłańskie. Między tymi dwoma zjawiskami należy upatrywać ścisłej zależności i bezpośrednich związków przyczynowo-skutkowych. I dopiero na tym tle można doszukiwać się, chcąc rzecz powołań ukazać bezstronnie, określonego wpływu obecnego pontyfikatu papieskiego, jak i samego Jana Pawła II, na wzrost zainteresowania kapłaństwem wśród katolickiej młodzieży męskiej w Polsce, jak i na zwiększenie się liczby powołań kapłańskich - księży i alumnów. Inne wyjaśnienie polskiego fenomenu powołań duchownych byłoby mniej racjonalne.

PRZYPISY

¹ Zob. J. B a n i a k. Socjologiczna analiza powołań kapłańskich w Polsce w latach 1900-1980 w świetle badań zrealizowanych po II wojnie światowej. Warszawa 1982 /mps pracy doktorskiej w Bibliotece Wydziału Filozofii i Socjologii UW/.

² Por. A. Sułek. Socjolog wobec danych urzędowych. Przyczynek do metodologii badań nieankietowych. "Kultura i Społeczeństwo" 1986 nr 1 s. 121-142.

³ Zob. J. Bania k. Dynamika powozań kapłańskich i zakonnych w Polsce /1945-1982/. "Kultura i Społeczeństwo" 1984 nr 3 s. 259; por. W. Zdanie w i c z. Wzrost czy kryzys powozań? W: Z badań nad religijnością polską. Studia i materiały. Warszawa-Poznań 1986 s. 189 tabl. 20.

⁴ Por. W. Zdanie w i c z. Kościół Katolicki w Polsce: 1982. Poznań-Ołtarzew 1982 s. 50 tabl. 16, s. 53 tabl. 17; J. Bania k. Powożania zakonne w Polsce - analiza socjologiczna. "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1986 z. 1 s. 296 tabl. 8. Zob. tab. 6. i 7. Uwagę należy zwrócić na sytuację powozań w Polsce, choćby dlatego, że w innych krajach socjalistycznych, tu analizowanych, wystąpił radykalny spadek ich liczby w badanych okresach. Kraj nasz jest więc pod tym względem jedynym krajem /katolickim wyznaniowo, a socjalistycznym ustrojowo/ w ogóle, w którym w tym okresie stwierdzono nie występujący nigdzie indziej, nawet w innych katolickich krajach na Zachodzie, dynamiczny wzrost powozań kapłańskich obu typów - ogółem aż o 42,8%, w tym diecezjalnych o 38,0% i zakonnych o 56,7%. Biorąc zaś ogólnie wskaźniki wzrostu liczby alumnów w badanych krajach europejskich poziom jej wzrostu w Polsce jest większy - ogółem 13-krotnie, w tym diecezjalnych 4-krotnie i zakonnych 9-krotnie, przy regresie ogólnym powozań w Europie i w świecie.

⁵ Por. J. Bania k. Socjologiczna analiza powozań kapłańskich w Polsce. "Studia Socjologiczne" 1985 nr 3-4 s. 302 tabl. 4 i 5 /powożania w latach 1945-1979/; także: J. Majk a. Socjografia powozań kapłańskich w Polsce. "Ateneum Kapłańskie" 1967 nr 348-349 s. 56; Z. J c n a - c z y k. Socjologiczne problemy powozań kapłańskich i zakonnych w diecezji płockiej. "Studia Płockie" 1974 t. 2 s. 280-282; J. L i s z k a. Powożania kapłańskie zakonne na Opolszczyźnie w latach 1945-1962. "Roczniki Teologiczne Śląska Opolskiego" 1968 nr 1 s. 432-434.

⁶ Zob. J. Bania k. Powożania kapłańskie i zakonne w Polsce w okresie pontyfikatu papieża Jana Pawła II /1978-1983/. "Materiały Problemowe" 1984 nr 7 s. 74-79.

⁷ Por. J. Bania k. Model kapłana diecezjalnego w Kościele katolickim /analiza socjologiczno-teologiczna/. "Człowiek i Światopogląd" 1987 nr 8 s. 72-85.

⁸ Por. J. Bania k. Powożania zakonne w Polsce s. 283 tabl. 3. W 1983 r. we wszystkich WSD zakonnych w naszym kraju studiowało ogółem 2474 kleryków na siedmiu kursach, tj. na I - 557, II - 510, III - 371, IV - 364, V - 304, VI - 247, VII - 101. Natomiast w 1973 r. łączna liczba kleryków zakonnych wynosiła zaledwie 1139 osób. Warto zwrócić uwagę na liczbę alumnów zakonnych w świecie w latach 1975-1980. Dane zawiera tab. 8.

⁹ Spójrzmy jak kształtuje się liczba księży diecezjalnych i zakonnych w świecie w latach 1975-1982. Zagażnienie to ukazuje tab. 9.

¹⁰ Por. J. Bania k. Socjologiczna analiza powozań kapłańskich w Polsce. "Studia Socjologiczne" 1985 nr 3-4 s. 302 tabl. 4; t e n ż e. Realizacja powozań kapłańskich w Polsce

w latach 1945-1982, "Materiały Problemowe" 1984 nr 7-8 s. 74-79; t e n ż e. Społeczna geneza i ewolucja powołania kapłańskiego - próba syntezy zagadnienia. "Zeszyty Naukowe UJ. Studia Religiologica" 1986 z. 16 s. 16-18.

¹¹ O regresie powołań kapłańskich w świecie w okresie po II wojnie światowej mówią statystyki kościelne centralne /ASE/ i statystyki lokalno-narodowe w krajach katolickich. O zjawisku tym informuje także prasa polska. Zob. np.: "Słowo Powszechne" z 20 XI 1986 r. albo "Ład Boży" z 28 IV 1985 r.

Tab. 6. Liczebność alumnów diecezjalnych i zakonnych w świecie,
według kontynentów, w latach 1976-1981

Kontynent	Alumni diecezjalni			Alumni zakonni			Alumni razem
	1976 ^x	1981	różnica	1976	1981	różnica	1981
Afryka	4167	5802	1635 = 39,2%	645	1103	458 = 71,0%	6905 = +43,5%
Ameryka	12473	15443	2970 = 23,8%	8333	8903	570 = 6,8%	24346 = +17,6%
Azja	6253	8000	1747 = 28,8%	4272	4499	227 = 5,3%	12499 = +18,9%
Europa	15474	16900	1426 = 9,2%	7725	7132	-593 = -8,0%	24032 = + 3,6%
Oceania	551	504	-47 = -8,5%	475	347	-128 = -27,0%	851 = -17,2%
Ogółem	38918	46649	7731 = 19,8%	21450	21984	534 = 2,5%	68633 = +13,9%

Źródło: Annuarium Statisticum Ecclesiae 1981 s. 251-264.

x - Rok 1976 przyjęto jako 100%.

Tab. 7. Liczebność alumnów diecezjalnych i zakonnych w różnych krajach katolickich w Europie

Kraj	Alumni diecezjalni				Alumni zakonni			Razem w 1981 r.	
	1976 ^x	1981	różnica	1976	1981	różnica	liczba	%	
Austria	375	412	110,5%	210	171	81,4%	583	- 0,3	
Belgia	307	297	96,7%	32	36	112,5%	333	- 1,8	
Francja	1122	1137	101,3%	153	167	109,1%	1304	+ 2,2	
RFN	1918	2277	118,7%	382	347	90,8%	2624	+ 10,6	
Wielka Brytania	651	667	102,7%	87	132	151,7%	801	+ 8,5	
Irlandia	599	671	112,0%	483	456	94,4%	1127	+ 4,1	
Włochy	2874	2924	101,7%	3066	1953	65,0%	4877	- 17,1	
Portugalia	386	313	81,1%	141	207	146,8%	520	- 1,4	
Hiszpania	1829	1648	90,1%	1417	1391	98,2%	3039	- 6,4	
Jugosławia	645	445	69,0%	475	271	57,0%	716	- 36,1	
NRD	173	134	77,5%	39	11	28,2%	145	- 31,6	
Jugosławia	645	445	69,0%	475	271	57,0%	716	- 36,1	
Polska	3419	4720	138,0%	1178	1846	156,7%	6566	+ 42,8	
Ogółem	14298	15647	109,4%	7603	6988	91,9%	22635	+ 3,3	

Źródło: ASE 1981 s. 229-230.

x - Rok 1976 stanowi 100%.

Tab. 8. Liczba alumnów zakonnych w świecie
w latach 1975-1980

Rok	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1975-1980
liczba	21095	21450	21591	21691	21777	21899	+804
%	100,0	101,7	102,3	102,8	103,2	103,8	+ 3,8

Źródło: ASE 1980 s. 180, 236, 243.

Tab. 9. Liczba księży diecezjalnych i zakonnych w świecie w latach 1975-1982.

Księża		1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1975-1982
diecezjalni	liczba	263051	251111	260034	258451	258603	257409	255904	254797	- 8252
	%	100,0	99,3	98,8	98,2	98,3	97,8	97,3	96,8	- 3,2
zakonni	liczba	162509	160805	159239	157878	157735	156191	155170	154148	- 8361
	%	100,0	98,9	97,9	97,1	97,0	96,1	95,4	94,8	- 5,2

Źródło: ASE 1979 s. 74, 78-79; 1982 s. 74, 77-79.

THE DYNAMICS OF VOCATIONS TO THE PRIESTHOOD
IN THE PERIOD OF JOHN PAUL II'S PONTIFICATE /1978-1986/

S u m m a r y

The present paper attempts at answering the question on the way the dynamics of vocation to the priesthood was characterized in the period of 1978-1986. In order to answer this question, I point at the rate of the growing number of vocations and their putting into practice. I also point at the number of priests in the period under scrutiny. The analysis embraces both the diocesan and religious vocations to the priesthood. I am analyzing the problem in view of the up-to-date statistics of vocations and of the Roman-Catholic clergy in Poland, available at the Secretariat of the Polish Primate.

In order to show the rate of the growing number of vocations to the priesthood in Poland during the pontificate of John Paul II, I compare that rate with respective coefficients from the period before the pontificate. It comes from such a comparison that, among others, the dynamics of vocations during the pontificate is markedly greater than that in the 60s and 70s. The percentage of alumni increased by 74,6% in relation to their percentage from 1977: then the percentage of diocesan priests increased by 56,8% and religious by 118,9%. The increase in the number of religious vocations was then more dynamic in relation to priesthood vocations, which is more marked by the difference of 62,1%. The number of the candidates for the first years of seminaries increased. In the case of Diocesan Theological Seminaries there are 289 students /34,7%/ and in Religious Theological Seminaries 407 /122,2%/, in total it is 696 students /59,7%/. The increase in the number of vocations of both types varies in particular dioceses and orders. In the period under scrutiny the total number of priests and newly ordained priests increased considerably. The increase in the number of the latter expresses the number of 2959 people /77,3%/, including diocesan 1953 /74,3%/ and religious priests 1006 /109,1%/. At the same time, one has to notice that the death rate among priests increased: in total 1033 /54,1%/, diocesan 740 /41,2%/ and religious 293 /82,2%/. It does not concern all dioceses and orders, though. In spite of that, the Church in Poland at that time gained 2019 new diocesan priests, among which group there were 264 newly ordained priests.

Such a large number of vocations, among alumni and priests, in Poland during the pontificate of John Paul II, remains without precedence in other Catholic countries, both in Eastern and Western Europe. Everywhere there was a fall in the number of vocations, especially in East Germany and Yugoslavia, yet in Poland there was an increase by 42,8% in total, among which percentage diocesan by 38,0% and religious by 56,7%. In relation to other European countries the increase in the number of vocations was greater in Poland: totally 13 times, diocesan 4 times and religious 9 times. The large number of vocations in Poland is strictly linked with the dynamics of religious faith among the majority of Catholic families, out of which the vocations come.

Translated by Jan K2os